

Danmarkshistoriens største fusionsdrama

“Kampen om energien - Danmarkshistoriens største fusionsdrama” bør være obligatorisk for bestyrelsesmedlemmer og ledelser i forsyningsselskaber, mener Jørgen G. Jørgensen.

ANMELDELSE

Af direktør Jørgen G. Jørgensen,
Dansk Fjernvarme

Lad det være sagt med det samme: “Kampen om energien” er en absolut læseværdig bog for alle med interesse for energipolitik og samtidshistorie. Jeg vil endda gå så vidt som til at sige, at for energipolitikere og bestyrelsesmedlemmer og ledelser i forsyningsselskaber af enhver slags bør bogen indgå i det obligatoriske pensum. Bogen beskriver levende og veldokumenteret forløbet op til elformen i 1992 og frem til skabelsen af den efter danske forhold energimæssige mastodont Dong Energy. En proces, hvor et statsejet svensk selskab, Vattenfall, kom ind som ejer af omkring en tredjedel af den centrale danske kraftværkskapacitet.

Der er i bogen fokus på magtspeilet forud for fusionen, både de elementært spændende personrelaterede konflikter og magtkampe, men også, og det er bogens styrke, med en klar perspektivering af de overordnede og samfundsmæssige aspekter.

Bogen giver en samlet fremstilling af et hændelsesforløb, hvis resultat blandt andet omfatter historien om det, der omtales som danmarkshistoriens største røveri. Betegnelsen røveri refererer til de meget store værdier, som danske elforbrugere gennem 100 år skabte over elpriserne via hvile-i-sig-selv princippet og gunstige afskrivnings- og henlæggelsesregler til dækning af drift og investeringer, men som efter salget af kraftværkerne blev “frigivet” til andre formål end

elforsyning. Og vi taler om beløb i størrelsesordenen 60 – 70 mia. kr. Det er tankevækkende, hvad det danske samfund alternativt kunne have fået for de penge. Jeg tænker her på, at anvendelsen af den frigivne kapital ikke har været gennem en overordnet tværgående samfundsmæssig prioritering, som ellers normalt er proceduren, når hel- og halvoftentlige midler disponeres. På den anden side er dette selvfølgelig den naturlige konsekvens af, at midlerne blev transformeret til fri egenkapital og dermed netop ikke (længere) blev set som hel- eller halvoftentlige.

Forhistorien kulminerer med de politiske beslutninger i relation til den såkaldte kapitalsag i elsektoren, nærmere betegnet det energipolitiske forlig af 29. marts 2004, hvor staten indgik en uskøn studehandel med elsektoren, som indebar statslig overtagelse af det overordnede elnet i forbindelse med dannelsen af Energinet.dk. Betalingen

for denne løsning var, at de meget store værdier i elsektoren ikke længere var såkaldt “bunden kapital”, men derimod “fri kapital”, som selskaberne frit kan råde over til formål, der ikke har noget med elforsyning at gøre.

Det er en lang diskussion, om frigørelsen af kapitalen var rimelig eller ej, og der kan argumenteres både for og imod. Ikke mindst i de andelsejede selskaber, hvor forbrugere og ejere jo er de samme. Tilbage står en stærk mistanke om, at adskillige landspolitikere næppe vidste, hvad de havde med at gøre, og at effektive lobbyister i elsektoren stort set fik, hvad de ønskede sig. Hvordan dette kunne ske, beskrives i bogen som et resultat af tilfældigheder, snævre særinteresser, misforstået lokalpatriotisme, fede politikerben, oppustede ego'er, passive ejere samt især inkompetente, uvidende og historieløse folkevalgte i elsektoren.

Heltene i bogen er blandt andre et overraskende tæt makkerskab i form af daværende finansminister Thor Pedersen og Svend Auken, der i fællesskab afbøder nogle af de værste virkninger af forhistorien og sikrer skabelsen af det nuværende Dong Energy. Peter Høstgaard-Jensen, daværende Elsam direktør, er også fremstillet som helt. Det er måske et af bogens få svage punkter, ikke fordi jeg ikke under Peter Høstgaard-Jensen dette eftermæle, men en del steder i bogen skinner den ene af forfatterens fortid som ledende medarbejder i Elsam temmelig klart igennem i form af en ret positiv fremstilling af Elsam

Maj Dang Trong og Jørn Limann, Kampen om energien - Danmarks-historiens største fusionsdrama Børsens Forlag 2009.

ansatte ledelse. Om det er berettiget, skal jeg ikke kunne sige. Jeg kan blot konstatere, at den del af bogen afviger markant fra den stil, forfatterne ellers benytter sig af.

Andre nøgleaktører fremstilles neutralt positivt som først og fremmest professionelle, bl.a. Anders Eldrup og Vattenfall. Bogens skurke er især kraftsværksdirektørerne i det jyskfynske (før de fusionerede til Elsam) og direktørerne i mange af eldistributionsselskaberne. Begge kategorier er i vid udstrækning beskrevet som uprofessionelle og selvoptagne, hvilket sådan set er tragisk, men ganske underholdende at læse om. De største skurke er dog som allerede nævnt de folkevalgte bestyrelser i elskaberne.

I beskrivelsen af forløbet omkring elsektorens kapitalsag savner jeg i øvrigt nogle overvejelser om den rolle, de ledende embedsmænd i staten spillede undervejs. Når man tager med i vurderingen, at de første energiministre i VK-regeringen, Bendt Bendtsen og Flemming Hansen, ikke havde deres hovedfokus på energi-sektoren, må det antages, at embedsmændenes rolle har været tilsvarende større.

Bogen rundes bl.a. af med overvejelser om, hvordan det mon vil

gå med elskabernes fibersatsninger, bl.a. med henvisning til dårlige erfaringer tidligere, ikke mindst den såkaldte tomsags i SEAS i begyndelsen af 1990'erne. Det får vi at se i fremtiden, men der er allerede ved at være en del presseomtale, der snerper i retning af skandale eller i hvert fald meget optimistiske forretningsplaner, der ikke rigtigt ser ud til at kunne genere et normalt afkast.

Kan vi så lære noget af bogen i andre forsyningssektorer, f.eks. på varmeområdet? Ja, det er der efter min mening ikke tvivl om. Her er der også "kapitalsager" undervejs gennem Energitilsynet, som det på nuværende tidspunkt er vanskeligt at forudse konsekvensen af. Men at det er vigtigt med kompetente ledelser, både på administrativt og politisk niveau, er der ingen tvivl om.

Der er heller ingen tvivl om, at hvis sektoren ikke selv sørger for at være effektiv, kommer der politiske indgreb, og at sådanne indgreb kan føre til hvad som helst. Det er klart belyst i bogen, ligesom det er tydeligt dokumenteret, at såfremt hvile-i-sig-selv princippet misbruges, er det i sidste ende forbrugerne, der kommer til at betale for meget for deres forsyningsydelser.

På fjernvarmeområdet mener jeg, at vi som sektor selvfølgelig af egen drift skal stræbe efter at være så effektive som muligt. Vi bør også frivilligt og konstruktivt acceptere en rimelig regulering, være lydhøre for kritik, selv komme med forslag til justeringer i varmforsyningsloven og acceptere en fornuftig strukturudvikling. Desuden skal vi gå efter så professionelle ledelser som muligt, både de daglige ledelser og på bestyrelsesniveau. I vores sektor er problemet med meget passive ejere jo heller ikke helt ukendt, ligesom vi også jævnligt står over for landspolitikere, der ikke ved ret meget om fjernvarmesektoren.

Da der er lighedspunkter mellem den daværende elsektor og den nuværende varmesektor, skal vi være opmærksomme på, om der er noget, vi kan lære af historien. Det er der formodentlig, og som en ansvarlig og seriøs brancheorganisation arbejder vi selvfølgelig for, at det, der ikke er i orden, bliver bragt i orden – selv når det en gang i mellem kræver en konflikt med medlemmernes velerhvervede rettigheder og branchens traditioner. For gør branchen ikke noget selv, kommer der før eller siden nogen udefra og træffer voldsomme beslutninger.

jgj@danskfjernvarme.dk